

Formatief Handelen

Geef leerlingen inzicht in hun eigen leerproces,
investeer in hun toekomst!

De Kracht van Formatief Handelen

Met formatief handelen focus je op kindgericht en leerdoelgericht onderwijs. Het is een krachtige manier om het leerproces te verbeteren. 'Formatief' betekent dat je de leervoortgang gedurende het leerproces in beeld brengt en vergelijkt met groei of ontwikkeling met eerdere resultaten van deze leerling. Dit leerbewijs kan worden verzameld, geïnterpreteerd en gebruikt door de leerlingen zelf, door medeleerlingen of door de leraar. 'Handelen' gaat over bewuste, beredeneerde en betekenisvolle acties die je als leraar maakt om leerlingen tot het gewenste resultaat te brengen. Hierbij richten we ons op het aanbod, het pedagogisch en didactisch handelen, klassenmanagement en organisatie. Formatief handelen geeft leerlingen inzicht in hun eigen leerproces. Het bevordert eigenaarschap en zelfsturing, essentieel voor hun ontwikkeling nu en in de toekomst!

Duurzame schoolontwikkeling en collective teacher efficacy

Formatief handelen, ook wel formatief evalueren genoemd¹, is geen trend; het is een bewezen aanpak, die het leren van leerlingen bevordert, waardoor de leeropbrengsten hoger uitpakken en voor leraren is het een manier om de eigen impact van hun handelen te monitoren, evalueren en bij te stellen. Investeren in formatief handelen betekent investeren in de toekomst van je leerlingen. Ons aanbod voor formatief handelen helpt je realistische en ambitieuze doelen te stellen die op lange termijn een positieve impact hebben. Voor een duurzaam resultaat is het noodzakelijk dat het formatief handelen volledig geïmplementeerd wordt en een plek krijgt in het DNA van de school. En dat het leer- en ontwikkelproces van de leerling centraal wordt gesteld. Dit vraagt dat alle medewerkers binnen de school achter deze manier van werken staan en dat ze ervan overtuigd zijn dat ze het leren van hun leerlingen positiever kunnen beïnvloeden wanneer ze samenwerken als team: collective teacher efficacy. Om meer eigenaarschap van de leerlingen te kunnen zien, is eigenaarschap van de leraren voorwaardelijk.

De theorie

In ons aanbod voor formatief handelen gaan we uit van de wetenschappelijke inzichten van onderwijsexperts als professor John Hattie, Shirley Clarke en Dylan Wiliam.

Wat verstaan zij onder formatief handelen? Volgens deze experts leren leerlingen het beste als ze weten:

- Waar ga ik heen?
- Hoe sta ik ervoor?
- Wat is de volgende stap?

Daarmee kunnen leerlingen meer verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen leerproces en meer eigenaarschap gaan ervaren. Formatief handelen helpt leerlingen hierbij. Formatief handelen betekent dat de leraar de juiste vragen stelt en bepaalde activiteiten initieert om voor zichzelf en voor de leerling zelf inzicht te krijgen in wat leerlingen al begrijpen en wat ze nog niet begrijpen. Vóór, tijdens en ná de les. Bij het organiseren van deze feedbackmomenten gaat het vooral om de reactie van de ontvanger. Wat kan en doet de leerling ermee? Met deze informatie kan de leraar het onderwijs continu aanpassen naar de leerbehoeften van de leerlingen.

1. Formatief handelen / formatief evalueren: hoe zit dat precies?

Onder formatief evalueren verstaan we alle activiteiten die leerlingen en leraar uitvoeren om het leerproces van de leerlingen in kaart te brengen, te interpreteren en te gebruiken om betere beslissingen te maken over vervolgstappen. Dit cyclische proces wordt ook wel formatief handelen genoemd. Het omvat dus meer dan enkel evaluatiemomenten. Ook zaken als leerdoelen helder maken, feedback geven en leerlingen eigenaar maken van hun leerproces, zijn onderdeel van dit proces.

De vijf strategieën

Ons aanbod is vormgegeven rondom de vijf kernstrategieën van Dylan Wiliam, een autoriteit op het gebied van formatief handelen.

De vijf strategieën:

- 1. Leerdoelen en succescriteria duidelijk maken, delen en begrijpen.**
Maak de leerling nieuwsgierig!
- 2. Bewijs voor leren verzamelen.**
Met de verzamelde informatie vanuit het activeren van de voorkennis wordt de beste vervolgstap bepaald.
- 3. Feedback geven die het leerproces stimuleert.**
Door de juiste vragen te (laten) stellen even stilstaan bij het leren. Is de leerling op de juiste weg? Of zijn er andere routes nodig?
- 4. Leerlingen activeren als leerbron voor elkaar.**
Met gestructureerde werkvormen, waarbij iedere leerling een gelijk aandeel heeft in de activiteit.
- 5. Leerlingen stimuleren om eigenaar van hun leerproces te zijn.**
Het hebben van vertrouwen is hierbij belangrijk, zowel van de leraar als de leerling; in zichzelf en in elkaar.

Door deze strategieën te integreren in het onderwijs op school, creëer je een positieve leeromgeving waarin leraren en leerlingen samenwerken om het leren te optimaliseren.

De 5 strategieën van Dylan Wiliam

	Waar werkt de leerling naartoe?	Waar staat de leerling nu?	Wat is de volgende stap naar de gewenste situatie?
Leraar	STRATEGIE 1 Leerdoelen en succescriteria co-creëren, verhelderen, begrijpen en delen	STRATEGIE 2 Effectieve discussies, taken en activiteiten die bewijs leveren voor leren	STRATEGIE 3 Feedback geven gericht op verder leren
Medeleerling		STRATEGIE 4 Activeren van leerlingen als belangrijke leerbron voor elkaar	
Leerling		STRATEGIE 5 Activeren van leerlingen in het stimuleren van eigenaarschap over het eigen leren	

De trainingsmogelijkheden

We bieden verschillende mogelijkheden om binnen de school aan de slag te gaan met formatief handelen.

Training Formatief evalueren

Deze basistraining is bedoeld voor scholen die willen kennismaken met formatief handelen (ofwel formatief evalueren) of leraren die net starten op een school waar al gewerkt wordt met formatief handelen. De training bestaat uit drie bijeenkomsten van drie uur, waarin de belangrijkste strategieën van formatief handelen centraal staan:

- **Bijeenkomst 1:** Wat is formatief handelen? Je maakt kennis met de theorie, leert de basisprincipes en hoe je een leercultuur creëert. Alle strategieën van formatief handelen komen hierin aan bod.
- **Bijeenkomst 2:** Lesontwerp en bewijs van leren. Je gaat aan de slag met leerdoelen en succescriteria.
- **Bijeenkomst 3:** Feedback gericht op verder leren. Je leert hoe je effectieve feedback geeft en hoe leerlingen hun eigen en elkaars werk kunnen beoordelen.

In deze training ga je aan de slag met strategie 1, 2 en 3 (zie schema). Daarnaast komen strategie 4 en 5 globaal aan de orde en bieden we inzicht in hoe je dit kunt organiseren met behulp van o.a. coöperatieve werkvormen.

Blended Learning

Deze training bieden we ook aan in de vorm van Blended Learning. Je volgt de training deels zelfstandig via een online platform en deels fysiek. Meer informatie:

Driejarig traject: voor een schoolbrede implementatie

Voor een duurzame en schoolbrede implementatie adviseren wij een driejarig traject Formatief Handelen. Uiteraard is dit traject formatief vormgegeven. Samen formuleren we het doel, kijken we naar waar jullie nu staan en bepalen we wat de meest passende vervolgstap is. Dit betekent dat het traject onderweg op een flexibele manier kan worden aangepast, wat ruimte biedt voor een tempo en richting die nog beter aansluiten bij jullie behoeften en doelen.

Ook het traject is opgebouwd rondom de vijf strategieën van Dylan Wiliam, waarbij we focussen op het inoefenen en eigen maken van het formatief handelen en een goede borging binnen de gehele school. Tijdens het traject zullen we de begeleiding, informatie en ondersteuning geleidelijk afbouwen, zodat jullie uiteindelijk met vertrouwen zelfstandig verder kunnen.

Aanvullend kunnen er verschillende bouwstenen worden toegevoegd, zoals werken vanuit leerlijnen, growth mindset ontwikkelen of Kagan Coöperatief Leren. Deze bouwstenen zijn optioneel. Het al dan niet toevoegen van een bouwsteen is afhankelijk van de wensen en behoeften van de school. Het traject kan dus ook zonder verdiepende bouwstenen worden gevolgd.

Voorbeeld van een driejarig traject

JAAR 1:

STRATEGIE 1 EN 2 + BOUWSTEEN:
WERKEN VANUIT LEERLIJNEN*

JAAR 2:

STRATEGIE 3 + BOUWSTEEN:
GROWTH MINDSET*

JAAR 3:

STRATEGIE 4 EN 5 + BOUWSTEEN:
KAGAN COÖPERATIEF LEREN*

* optioneel

Verdiepende bouwstenen

De training en het traject kunnen worden uitgebreid met verdiepende bouwstenen. Elke bouwsteen geeft verdieping op een ander gebied en sluit naadloos aan op het gevolgde programma.

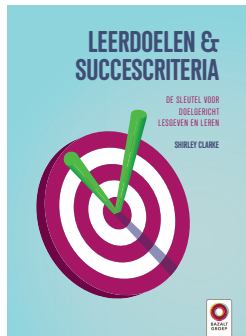
- **Leren Zichtbaar Maken** | Creëer meer impact op je onderwijs door je onderwijs te bekijken door de ogen van de leerling en te werken aan je eigen denkkaders. Maak jouw impact aantoonbaar en meetbaar.
- **Kagan Coöperatief Leren** | Sluit aan bij de behoeften van leerlingen: praten, samenwerken en bewegen in het teken van de leerstof. Niet met een aparte methode maar door: gezamenlijk verantwoordelijkheid te nemen voor elkaar en het functioneren als groep, interactie over de leerstof te bevorderen en te werken met een gevarieerd aanbod aan werkvormen.
- **Breinvriendelijk onderwijs** | Geef les op een manier die helemaal is afgestemd op de werking van het brein.
- **De reflectieve leraar** | Word beter in lesgeven door persoonlijke ontwikkeldoelen te stellen, gerichte oefening en feedback. Centraal staat het model van dr. Robert J. Marzano voor effectief lesgeven gekoppeld aan reflectie.
- **KIJK!** | Observeer, registreer en stimuleer de ontwikkeling van jonge kinderen met KIJK!
- **Lesson-study** | Aan de slag met actie-onderzoek dat gericht is op het optimaliseren van het leren van kinderen. Creëer een 'samen-leer-cultuur' passend binnen een Professionele LeerGemeenschap (PLG).
- **Instructiemodel (zoals DPL of EDI)** | Zet je instructiemodel in als middel bij het formatief handelen.
- **Executieve functies versterken** | Ondersteun de leerlingen in hun ontwikkeling door te werken aan de executieve functies.
- **Growth mindset** | Maak kennis met en bevorder een growth mindset (of groeimentaliteit) bij jezelf én je leerlingen.
- **Samenwerkend leiderschap** | Krijg inzicht in op welke manier je als schoolleider of teamleider gezamenlijk met je team duurzame schoolorganisatieontwikkelingen kunt realiseren. Op een positieve manier weerstand voorkomen en op gelijkwaardige wijze als team werken aan het versterken van het leer- en ontwikkelproces van je leerlingen.
- **Werken vanuit leerlijnen** | Beredeneerd keuzes maken in het methode-aanbod.

Boeken en materialen

Naast de training en het traject vind je bij ons ook boeken en materialen voor formatief handelen.

Formatief evalueren
schoolbreed
implementeren

Leerdoelen &
Succescriteria

Feedback om leren
zichtbaar te maken

Formatief evalueren
in de praktijk

Formatief evalueren
in de praktijk

Formatief evalueren
- Pocketboek -

Vraagtechnieken
in de klas
- Pocketboek -

Poster
Succesvol Leren

Poster
Wat doe ik als ik
vastloop?

Bestellen? Je kunt de boeken en materialen bestellen via:

shop.bazalt.nl | E uitgeverij@bazaltgroep.nl | T 088 - 55 70 500 of scan de code

Investeren in de toekomst van leerlingen met formatief handelen?

De training en het traject zijn ontworpen om jou als onderwijsprofessional te inspireren en te ondersteunen om formatief handelen een vast onderdeel te maken van jouw onderwijspraktijk. Door te investeren in formatief handelen, investeer je in de toekomst van je leerlingen! Samen zorgen we ervoor dat formatief handelen verankerd wordt in jouw school.

Neem vandaag nog contact met ons op.

